

Dne 9. oktobra se je kot blisk razširila po svetu
strašna novica: v Marseilleu je padel od zločin-
ske krogle zadet jugoslovanski kralj

ALEKSANDER I.

Srca so zastala v grozi, niso hotela verjeti zli ve-
sti. A morali smo se privaditi kruti resnici: naš
veliki kralj, ki je šel, v duhu spremljan od mili-
jonov svojih državljanov, na pot z velikim opti-
mizmom v srcu, se je vrnil v naročje svoje domo-
vine mrtev. Naša zemlja se je zavila v črno in
joče. Jočejo oni, ki so Mu bili tovariši na bojnih
poljanah in njegovi sodelavci pri gradnji nove
države. Njegovemu spominu se klanja naš pre-
prosti človek, ki je videl v Njem zanesljivega vod-
nika do boljših časov, klanja se Mu inteligent, ki
Ga je poznal kot moža velikih načrtov in širo-
kega obzorja. Klanjamo se Mu vsi, ki smo Ga po-
znali kot širokogrudnega pospeševalca lepih
umetnosti. Saj so bili deležni Njegovega zanima-
nja vrhovi v kraljestvu umetnosti, kazal je pa
tudi ginljivo pozornost za vsak pojav ljudske
umetnosti; stotine naših pevcev vedo o tem pove-
dati še iz leta 1923!

Naš viteški kralj! Izgubili smo Tebe, a zapustil
si nam svojo oporoko. Vršili jo bomo! Čuvali
bomo Tvojo in našo Jugoslavijo: z orožjem, s
plugom, s peresom, s pesmijo!

Vsem zborom

Ob priliki veličastnega evharističnega kongresa, ki se bo vršil v Ljubljani 28., 29. in 30. junija 1955, bo priredila Pevska zveza zopet velik cerkven koncert. Peli bi v velikem zboru Tomčev oratorij: Sedem besed Zveličarjevih, ki ga lansko leto na Stadionu nismo mogli peti, in še eno delo, posvečeno presv. Evharistiji. Koncert se bo vršil v okvirju evharističnega kongresa 28. junija zvečer najbrže na Kongresnem trgu.

Pevska zveza je zaprosila, da bi smela prirediti koncert 1. da dá svojim članom in članicam z vse dežele priliko, da po svojih najboljših močeh sodelujejo pri tej največji verski manifestaciji, 2. da naš nastop doprinese po svoje bistven prispevek k veličastvu proslave v oni meri, ki ga more dati le petje in posebno petje iz navdušenih, z vročo ljubeznijo do lepe umetnosti in do vsega vzvišene prežetih src vas vseh, ki ste že za lanski nastop toliko žrtvovali.

Da bo pa nastop res veličasten, primeren naši volji, vašim zmožnostim in izvišeni ideji, je nujno potrebno, da bodo sodelovali prav vsi zbori. Veliko dela smo opravili že lani, letos ga bo le malo z novo kantato, ki bo krajša, in s ponavljanjem lanskega oratorija.

Pozivamo zборе, da se za sodelovanje priglasijo takoj.

Takrat se bo ves slovenski narod zgrnil okrog Večnega Kralja, zato tudi mi pevci ne smemo biti zadnji in ne smemo molčati.

Viktor Steska:

Kančnik Andrej narodni pevec

V svoji prošnji poudarja Kančnik svoje uboštvo: naj se mu da podpora, da bo mogel oskrbovati ženo in otroka in uiti beraški palici („wodurch er in den Stand gesetzt wird, sein Weib und Kind zu versorgen und dem Bettelstab zu entfliehen“).

Toda pomoč ni še tako kmalu prišla. Cesar je naročil še nove poizvedbe. Zato je konzistorij naročil dekanu (27. 8. 1821) kot okr. šolskemu nadzorniku, naj sporoči: 1. koliko dohodkov ima Kančnik; 2. kaj prav za prav želi; 3. če je za službo nesposoben, naj predloži kirurgovo spričevalo; 4. župnik naj da spričevalo o njegovi nramnosti, porabnosti in o domačih razmerah; 5. naj da nasvet, kako bi se mu moglo pomagati.

Ko se je vse to izvršilo, je gubernij naznanil konzistoriju, da sam Kančnikovi prošnji ni mogel ustreči, pač pa je študijska dvorna komisija 18. 1. 1822 št. 421 sporočila guberniju, da je cesar z ukrepom 14. 1. 1822 dovolil Kančniku osebno doklado letnih 40 gold. konv. veljave, in sicer od 1. nov. 1821 dalje, oziraje se na njegovo siromaštvo in vestno izpolnjevanje službenih dolžnosti; miloščina pa se mu ne more dati.

Ta doklada je bila pač kapljica veselja: veselje pa ni dolgo trajalo, zakaj že 1. 3. 1825 je sporočil šmarijski dekan guberniju, da zapusti Kančnik radi bolehnosti in slabih dohodkov službo na Krki o sv. Juriju. Kančnik je res odšel v Ljubljano in iskal novo službo. Do

10. junija je še ni dobil. Nastalo pa je vprašanje, ali mu gre še doklada 40 gold. Gubernij je 25. junija 1825 št. 8926 sporočil, da mu je osebno doklado o sv. Juriju ustavil, ker je bila navezana na točno izpolnjevanje dolžnosti. Službo so razpisali z dohodki 171 gold, 25 kr. in s stroški 62 gold, 7 kr., torej s čistim iznosom 109 gold, 18 kr. Za to službo je prosil Šimnovec Anton, ki je na Krki službo opravljal že od 1. maja 1825, ko je Kančnik zapustil službo. Šimnovec je bil začasno nastavljen. Kančnik je naposled sprejel cerkovniško mesto v Hlinjah.

Za časa Kančnikovega službovanja v Velikih Laščah se je dogodil tale zanimiv dogodek: Ko je bil Kančnik v Velikih Laščah, so vladali Francozi v naših deželah. Ko so pa pričeli Avstrijci s hrvatske strani prodirati, so se jim Francozi ustavljali. Ker niso poznali potov, so prisilili Kančnika, da jim je pokazal pot. Kančnik je to storil, potem pa je šel k avstrijski vojski in jo pripeljal Francozom za hrbet dne 25. septembra 1813. (Slov. učitelj I, 1900, 77.)

V to dobo utegne spadati Kančnikova pesem „Baron Hugo Lazzarini“. Med talniki, ki so jih Francozi odvedli na tuje, je bil tudi baron Hugo Lazzarini, graščak na Čušpergu. Ljudje pripovedujejo, da so ga imeli Francozi dve leti zaprtega. Popolnoma potrjeno se je vrnil nazaj, tresoč se na vsem telesu. Ob njegovem pogrebu je zložil Kančnik posebno pesem in jo pel v cerkvi ob spremljevanju orgel. (Dr. Gruđen v letopisu Sl. M. 1911, 14.)

Ko se je leta 1806 Kančnik poslovil od Dobropolj, gotovo ni slutil, da se bo kdaj povrnil nazaj. Pa se je nemirnemu možu to vendarle pripetilo. Leta 1826, torej po poteku 20 let, je zopet prišel v Dobropolje in je tu ostal do svoje smrti l. 1841. Ker je bil vedno v gmotnih stiskah, je v Dobropoljah zopet prosil, naj se mu nakloni osebna doklada. Gubernij 22. jul. 1831 sporoča ordinariatu, da je cesar z odlokom 8. jun. 1831 Kančniku zopet dovolil osebno doklado 40 gld, in sicer od 2. januarja 1827 dalje.

Leta 1835 14. maja je moral ribniški dekan sporočiti konzistoriju, da Kančnik šolo zanemarja, da ga popoldne sploh ni v šolo, čeprav bi moral poučevati dopoldne 2 uri in popoldne 2 uri. To mu je konzistorij 20. maja 1835 tudi naročil.

Dnevi so se pa Kančniku stekli in je 24. marca 1841 zapustil to solzno dolino. Bil je v 66. letu. Še tisti dan je smrt sporočil dekan konzistoriju in da je Kančnik zapustil vdovo in devet otrok. Najstarejši sin mora k vojakom, drugi, Leopold po imenu, pa bo to leto dokončal učiteljišče. Konzistorij naj torej določi, da bosta kaplana učila, dokler Leopold Kančnik ne dovrši svojih študij in potem naj se mu to mesto izroči. Konzistorij pa je odgovoril, da je predlog zelo ljudomil, a se ne zлага s predpisi, zlasti ker Leopold še ni nikjer učil, za Dobropolje pa je treba vnetega in izvežbanega učitelja, da bo mogla šola zopet oživeti. Prav pa je, da kaplana poučujeta, dokler ne nastopi novi učitelj. Res sin Leopold ni prišel v Dobropolje, ampak je po dovršenem pedagoškem tečaju l. 1841 prišel za učitelja na Vače. To leto je napravil tudi izpit za glasbo. Klasifikacija se je glasila: posluš dober, terorija dobro, takt dobro, petje srednje, orgle srednje, začetni pojmi v klavirju srednje, uporaba dobro. Njegovi součenci v glasbi so bili: Letnar Josip, Peruzzi Jan, Wenzels Ignacij. Med temi je bil Leopold Kančnik najslabši. Rojen je bil leta 1821 na Krki. Z Vač je po 2 letih in pol odšel v Šmartno, po 4 letih drugam,

po 4 na Dovje. Leta 1855 je prosil za Kostanjevico. Ocena se je izrazila: nравnost pohvaljena, „samo ni za vinske kraje“.

II.

Kančnik Andrej je bil, kakor smo čuli, zelo nemiren duh. Nikjer ni mogel dolgo časa vztrajati. Hitro se je naveličal in odpovedal službo. V poznejši dobi mu je trda predla, ker je moral skrbeti za devet otrok.

Organistovska služba ga je veselila, nikakor pa ne učiteljska, zato so bile povsod tožbe, da šolo zanemarja, in njegovo odpoved so povsod radi sprejemali.

Ko je leta 1816 zapustil normalko v Ljubljani učitelj Vinšek, je prosil Kančnik za to mesto. V prošnji se je zelo pikro izrazil o svojem učiteljskem poklicu. Zapisal je, da prosi za to mesto „navzlic temu, da mrzi učiteljski stan, ki ga nihče ne ceni, razen pisca šolskega kodeksa in metodijske knjige; poskusil pa bo še enkrat boj proti bedi.“

Kančnik Andrej pa je bil narodni pevec in to mu je zagotovilo spomin med narodom. Župnik Mrkun Anton piše v knjigi „Dobropolje in okolica“ I, str. 41: „Nobenega učitelja niso Dobropoljci ohranili tako v spominu kot Kančnika. On jim je bil vse: učitelj, organist in ljudski pesnik. Zlagal je poleg cerkvenih pesmi tudi ženitovanjske, šaljive, koledniške, nagrobne in godovne. Ob godu takratnega župnika Jarnoviča je zložil n. pr. pesem o Ribničanih, ki je bila takratnemu Ribniškemu dekanu Prešernu tako všeč, da mu je dal zanjo celih pet križavcev. Sploh je bil priljubljen pri ljudstvu in duhovščini, ker je bil zelo šaljiv in je najrajši odgovarjal v verzih.“ Ali ne vidimo iz tega, da valovi časa zagrnejo marsikako slabost in da se potem kaka prednost tem jasneje prikaže na dan.

Na Kančnika je opozoril že Fran Levstik v „Popotovanju iz Litije v Čatež“ (Levec: Levstikovi zbrani spisi, III, 180—183). Tu piše: „Kančnik je imel, kakor je slišati, v mladosti čudno usodo. Bil je dobro dolgo proti koncu svojega življenja učitelj in orglar v Dobropoljah, kjer je tudi umrl l. 1841. V pesmih pravijo, da je vsakega prekosil. Zabrenčal je, kadar se je lotil, vsak praznik in vsako nedeljo novo pesem, dajal je sam besede in napeve, ki so bili pa vsi jako podobni. Kančnikovo ime je slulo široko po Dolenjskem. Poleg svetih je zdelal mnogo družih, posebno zabavljivih in zdravic. Največ so gotovo zabavljice vredne, v katerih kaj rad šeška žené; pa vendar si ni mogel kaj, da bi se ne bil trikrat poročil. Prepevajo se nekatere njegove še sedaj po Dobropoljah, po Laščah in po Ribnici. Najimennitnejše so: Od svinjarjev, Od lončarjev, Mož in žena, Od uši in bolhe, Kaj nevesta prinese k hiši (posebno smešna in posebno — kosmata). Izmed pobožnih še sedaj hodi po deželi: Od zvonov, zložena takrat, ko so Dobropoljci napravljali nove zvoní k cerkvi.

Gotovo ni bil praznoglav; ali uka je imel premalo. Vsako je zapel tako, kakor jo je spisal; in vsako je spisal, kakor mu je prišlo pod palec — zatorej tudi niso, da bi se iz njih učil jezika ali druge pevske umetnosti. Nekoliko je natisnjenih med narodnimi; toda najsmušnejše se pogrešajo, ker jih Korytko ni slišal, ali pa, kar je resnici še bolj podobno, ker so se mu zdele prekosmate. Ljudstvo je v šalah robato, v jeziku rado ohlapno; take so tudi Kančnikove pesmi. Skladal je včasih tudi verze (to ime jim je sam dajal), katerih pa ni pel, ampak samo govoril, zlasti pri vinu, ki ga je vrlo čislal po navadi

slehernega pevca. Dva taka verza sta mi znana. Prvi vbada učene poete ter se glasi:

Vi pojete tako, da vas nihče zastopil ne bo;
mi pa pojemo tako, da nas zastopi vsak lahko:
filozofi in poetje in vsi drugi kmetje.

Drugi pripoveduje, kako v Laščah zvoni:

Vse stvari
Boga časti:
jerebica,
kukavica,
vsaki dan
tudi podgan.
še jaz ga bom — bom!

Pri zadnji vrstici je vselej izpraznil kozarec, ako je sedel pri vinu. Vse ga je rado imelo, ker je bil poln šaljivosti. Pripoveduje se, kako mu je bilo enkrat primanjalo kurjave, pa da je v nedeljo po deseti maši, ko so ljudje ravno začeli odhajati iz cerkve, zaorgljal čisto novo poskočnico. Dobrepoljci se ustavijo in vlečejo na uho, kaj ti bo. Hitro jo zabasa (debelo grlo je imel) čudno pesem, polno smeha. Toži jim, da ga zebe še celo za pečjo, ker nima pri hiši toliko polena, da bi ga za psom vrgel. Kmalu so mu napeljali veliko skladavnico drv. — Kakor vsak imeniten mož, tako je imel tudi on posnemavce; toda zadela jih je navadna usoda — nobeden ga ni dosegel.

Izmed Kančnikovih pesmi še zdaj slove tiste, kar je zabavljivih in godčevskih. Narod šale ne čisla samo v navadnem pogovoru, kakor nam kažejo mnoge ribniške smešnice, ampak Slovencu je dobrovoljnost vseč tudi v knjigah.

Tako je pisal Levstik o Kančniku leta 1866. V Levstikovi zapuščini se je ohranil zvezek Kančnikovih pesmi, ki so zgolj nabožne vsebine. Levstik je priobčil v „Vrtcu“ (1882, str. 175) celo pesem: „Kako na Krki zvoni“ (Biogr. leks., 425; Dr. A. Slodnjak: Frana Levstika Zbrano delo, 1951, 407).

Ta pesem pa ni nabožna. Kot vzorec, kakšne posvetne pesmi je zlagal Kančnik, naj jo tu priobčim:

Kako na Krki zvoni

Bom, bom, bom,
Bom že dal
Po sih mal
Za en bokal!
Bomo pili,
Vin' točili
In hvalili
Vsi Boga:
On ga da
En kozarček
Ali dva.
Vse stvari hvalite ga:
Mož, ženica,
Brat, sestrice,
Golobica,

Prepelica,
Jerebica,
Kukavica,
Volk, lisica
In kozica!
Tudi vran
Boga hvali
In podgan
Noč in dan; —
Vsi fantiči
In dekliči,
Vsi črviči,
Ribe, ptiči —
Vsaka stvar
Za ta dar.

Hlapec ino
Gospodar!
Vsi molimo
In častimo.
Zahvalimo
Stvarnika.
Ker od njega
Vsi dobimo! —

Jaz tega
Dobrega
Očeta nebeškega
Bom častil,
Dokler živ
Bom, bom, bom.
živ bom — bom.

Levstik je tej pesmi pristavil opombo: „Ta pesem je skovana ino v dežel dana od enega pesmij-skladalca, ki nima levega palca — tako se je včasih v šali podpisal. Levi palec si je bil odstrelil na lovu.“

Omenili smo že, da se je Kančnik po dvajsetih letih l. 1826 zopet povrnil v Dobropolje. Tedaj je zapel v cerkvi naslednjo pesem:

Dvajset let je že minilo,
kar sem bil v služb' pri vas;
Dosti se je spremenilo,
Skoz ta velki, dolgi čas.
Eni so bli, ko sem šel preč.
Zdaj jih pa ne vidim več!

Oh, kam so se preselili?
To ne bom jih sprašval naprej!
Ampak rečem: Bog se vsmili.
Bog jim večni pokoj dej!
Tako recite tudi vi,
ki ste zdravi in živi!

Kam se čem zdaj obrniti?
Tja k častitim mašnikom:
njim čem pa podložen biti,
kot božjim namestnikom.
Če ne storim vam dosti vsega,
Imejte me za zgovorjenega.

Ljubi križani Jezus moj,
Jaz sem pa služabnik Tvoj!
O preljubi sveti Križ,
Daj, da pridem v paradiž!

(Iz knjige: A. Mrkun, „Dobropolje in okolica“, l. 40.)

Leta 1834 so dobili v Dobropoljah nove zvonove. To slovesnost je Kančnik počastil z dolgo pesmijo, ki ima 13 osemvrstičnih kitic, s katerimi proslavlja zvonove, ki pojo ob raznih priložnostih. Tudi ta pesem se nahaja v Mrkunovi knjigi (l. 34—36) z notami, ki jih je oskrbel Fr. Kramar.

Kančnik je bil ljudski pevec, veseljak pri vinu, ki je znal ljudi zabavati in kratkočasiti s pripovedovanjem in pesmicami. Ker je bil šegav, dovtipen veseljak v družbi, ker se je v tedanji dobi ljudem čudno zdelo, da zna sestavljati pesmice in jim dati tudi napeve, so ljudje njegove pesmi ponavljali in širili. Ni čudno, da je pesem o dobropoljskih novih zvonovih našla pot celo na lžansko, kjer jo je še pred nekaj leti pel v lški Loki Tancek Jožef. Ta pesem obhaja letos svojo stoletnico, kar je dokaz, da tudi nezapisana pesem med ljudstvom dolgo živi, če se le prilega njegovi duši.

Koroška pesem in njena interpretacija*

Pesem bila mi je zvezda,
zvezda vodnica po svetu;
po koroški zemlji zvesta,
zvesta po slovenskem svetu.

Da tebe nimam, prelepa in vzvišena pesem slovenska, in tebe, miloljubka pesmica koroška, šel bi bil morda ono pot, kamor jih je krenilo tisoče izvrstnih talentov koroških in vtonilo in se pogubilo brez sledov v nemškem morju. Kako jih je škoda, zna ceniti le oni, ki je poznal njih blago dušo, njih mehko, ljubeznivo srce. Korošec je mehke narave, ljubezniv, odkrit, postrežljiv, povsem naraven brez vsake zahrbtnosti in nedolžno naiven, kar mu je mnogokrat v lastno škodo.

To je izrabila germanska krutost in uboge koroške Slovence vkovala v trde nemške spone tako silno, da ni bilo rešitve in vrnitve nazaj v svoj rod. A še več! Kdor je bil tam, poslali so ga v šolo, kjer so ga učili povzdigovati in hvaliti nemško bistvo in kulturo, nasproti pa zaničevati, psovati in skruniti svoj lastni rod na nečuten, ostuden način. Ti ljudje so postali strastni, skušali so nadkriliti pristne Nemce v sovraštvu, postali so janičarji. Janičarju pa ni bilo nič sveto, ne lastna mati, ne starši in rodbina, ne slovenski tovariši, najmanj pa mili materni jezik in slovenska domovina, katero bi bili že tedaj najrajši izdali in prodali nemškemu rajhu. Tak je bil pred svetovno vojno položaj koroških Slovencev, ki so jih hoteli sistematično uničiti po lastnih sinovih. Tako se je rodila koroška pesem v mukah in trpljenju koroških src in zato je tako mehka in melanholična. Ona izvira iz globin srca, je pesem dela, skrbi in goreče ljubezni do rodne grude, do narave, do doma, do domačih živali in rastlin, do bližnjega, do staršev in sorodnikov, največ pa do deve izvoljene. Ker izvira iz srca, se mora peti s srcem in polnim razumevanjem besedila. Ona je kakor rajska cvetka v pomladanski lepoti: nežna, rahla, občutljiva. Še tako rahel nemil prijem ji pokvari lice, ji osolzi oko, jo užali.

Ker je pesem čuvstva, se mora peti čuvstveno, nikdar prehitro in z rahlim poudarkom važnejših besed. Besedilo je pri koroški pesmi pravo merilo tempa in izvajanja sploh. Ako hočeš koroško pesem prav zapeti, jo poj naravno, brez vsakega umetničenja v tempu in besedilu. Pesem se poje večinoma v mf, ki preide po potrebi v f, proti koncu pa v zategnjen p, ki lahko tudi izdoni pp. Besedilo je treba pustiti nepokvarjeno, da ostane pesem pristna. Tudi Korošci sami ne obvladajo vsake pesmi tako, kakor bi jo morali, zlasti pa so spravili izvenkoroške varijante v svoje pristne napeve in s tem pesmi pokvarili. Nerazumljivo je, kako pride Treiberjeva himna „Črez jizaro“ do začetnice „Gor črez jizaro“, ko vendar nobenemu Korošču ne pride na misel, gledati ali veslati „gor črez jizaro“ in tudi ne „dol črez jizaro“. Ravno tako pogrešen je začetek „nmav“, ki sploh nima nobenega smisla. Stari Markovc v Št. Ilju, ki je znal na stotine koroških pesmi in ki se jo je naučil neposredno od Treiberja, je pel: „Poglej

* Pisec tega članka je pred kratkim obhajal svojo 70. letnico. Uredništvo mu želi, da bi tudi v bodoče z isto ljubeznijo kot doslej gojil prelepo koroško pesem.

čriez jizaro". To bi bilo prvotno. Ako zaradi današnjega notnega sestava črtamo prvi zlog, ostane „Glej čriez jizaro, tam čriez gmajnico". To je pristni začetek, kakor si ga je zamislil Treiber in zato edino pravilen. Pa še druge spremembe so si privoščili v tej pesmi: nekomu n. pr. je prišlo na misel, da je spremenil naglas besedice „zibali" v „zibâli" in s tem vzel pesmi njen koroški značaj. Kdor hoče torej tej prelepi pesmi dobro, naj jo poje pristno in pravilno, tuje spake-dranke naj pa opusti.

Druga potvorba je „Dečle to mi povej". Mislim, da je to napisal tiskovni škrat, ker tako ne govori noben Korošec, ampak imenuje devo — „döčva".

Nekdo se je spravil nad pesem „Oj te mlinar" in ji pritaknil večkrat ponavljajočo se varijanto: „pa hoče Gorjančiča, hoče Gorjančiča" itd. ter ji s tem vzel vso lepoto.

Sploh je manija, vsako stvar preurejati, popravljati in s tem pokvariti, prav nelepa razvada.

Tudi glasovi „ö" in „ie" delajo nepoznavalcu koroškega narečja težkoče, ker ne veljajo za vse doline. Glas „ö" rabijo poljanci severno od Drave v okolici Velikovca, med tem ko je „ie" okoli Borovelj doma. Svečani in Gorjanci rabijo čisti i in e, zgornji Rož in Zilani pa zopet naglašajo na ö. Zilan vodi svojo govoranco z nekakim ponosom in samozavestjo in čisto upravičeno, ker je zilski idiom neoporečno najlepše narečje na Koroškem. S kakšnim zanosom govori Zilan o svoji zemlji, svojem domu, svojih konjih in svojem imetju: to je čisto nekaj posebnega, česar ne zna nobeden drugi Korošec. Iz tega se lahko sklepa, da so živeli nekdanje v Zili vrli in odločni Slovenci, podjetni, imoviti in skrajno marljivi in štedljivi ljudje. Stari Zilan je bil značajan in vrlo naroden ter ni nikdar prelomil svoje obljube; bil je pravi mož-beseda.

Taka je bila tudi njegova pesem: visoka, kremenita, resna in samozavestna. Bil je vesel, družaben, a tudi ponosen, pri tem pa vrlo pošten. Zilani imajo še sedaj svoje staroslovenske običaje ob priliki ženitovanja, cerkvenega praznovanja in pri pogrebi. Visoki raj pod lipo, štehanje (zbižanje pinje na konjih), posebno pa njih pestra slikovita narodna noša jih odlikuje izmed vseh koroških Slovencev. Pri vseh slavnostih, veselicah in prireditvah je zilska pesem igrala glavno vlogo, ker Zilani izredno radi pojo.

A ponemčevalne šole in nemška meja pri Šmohoru in Bleibergu, izza katere so hodili krivi preroki sejati ljuliko, so sedanjo generacijo popolnoma pokvarile, da se je že ob prevratu odpovedala Jugoslaviji. Vendar pa stari oćak Dobrač še stoji in čuva nad Zilani in upamo, da jih privede v varno naročje prave matere.

Končno hočem še enkrat poudariti, da je koroška pesem pesem srca in da je za njeno pravilno predavanje merodajno pravo umevanje in fino čustvo. Srčnost in globoki čut ji da šele pravo dušo in življenje, ki poseže v srce poslušavca. Koroška pesem je harmonično enostavna, lahka, zato zapelje pevca in pevovodjo lahko v površnost, s čimer zgubi vso vrednost. Ona naj teče gladko in mirno: vsako sekkanje je za njo uničujoče. Ona naj priplava kot rahel dih, kot srčno ljubimkanje ali pa kot izraz prijateljstva, veselja, navdušenja in ljubezni. Ni koroške pesmi, ki bi imela slab ali sovražen namen. So nekatere šegave, nedolžno izzivajoče, poredne in karajoče, vendar ljubeznive, brez namena zamere. Zato je neobhodno potrebno za pevovodjo in pevce, da skrbno preštudirajo tekst in po tem usmerijo

izvajanje. Pesem naj pride iz srca, ker le tako bo posegla globoko v srca poslušavcev in s tem šele dobila pravo vrednost. Tempo naj bo pravilen, nikdar prehiter; preišljen prehod iz hitrejšega tempa v počasnejšega in obratno dá pesmi šele dušo in življenje. Koroška pesem hoče živeti, uživati, poživljati in pokazati razpoloženje pevskega srca.

Ker je некоč nekdo trdil, da koroška pesem nima jodlarja, je treba omeniti, da je ta vrsta napeva pri koroških Slovencih domača, samo da se bistveno razlikuje od nemškega. Med tem, ko se giblje nemški jodlar v velikih intervalih, in sicer vedno v duru, se slovenski prilagodi pesmi, se vije kot neka varijanta, povzeta po njenih melodijah, in izdoni v mehkem akordu. Slovenski jodlar ni nikdar rezek, pogosto milejši nego pesem, a Nmec položi ob koncu pesmi vso silo v svoj jodlar.

Kakršna je dežela, tako je tudi njeno ljudstvo, taka je govorica in pesem tega ljudstva. V divjem skalovju robat in trd Nmec, po solnčnih, cvetočih ravninah mehak Slovenec. Korošec je globoka duša, ki je vsa svoja poštena čuvstva položil v svojo pesem. On poje s srcem in poje v srce. Veselega in šegavega temperamenta je, zato vlije vse svoje veselje v pesem. Ta je njegov zaklad, vse njegovo bogastvo. Koroške pesmi so kakor rajske cvetke v pomladni lepoti, kakor čiste device v svoji nedolžnosti.

Koroška pesem je pesem ljubezni, plamteče ljubezni do rodne zemlje, iz katere je vzklila in katero obdeluje koroški trpin v potu krvavih srag, ona je visoka pesem iskrene ljubezni do milega naroda, do častitljivih staršev in rodbine in božjega stvarstva, posebno pa čiste ljubezni do svoje deve-izvoljenke.

Tako pesem je izrezal in izklesal Tomaž Košat iz koroške slovenske narodne duše in jo povzdignil do svetovnega slovesa. Take pesmi so kovali naši koroški pradedje, koroški talenti in pevci in jih podarili koroškemu narodu. Niso peli in umetničili po notah, peli so iz srca. Ako boste peli koroško pesem iz srca, potem — jo boste zapeli prav.

Tečaj Pevske zveze

V dneh 9., 10. in 11. julija se je vršil na Rakovniku napovedani pevski tečaj Pevske zveze. Priglašenih je bilo k tečaju 58 pevovodij, med njimi 2 pevovodkinji, ker pa je bil zaradi nujnih zaprek tečaj prestavljen za en teden, so obveznosti doma zadržale 10 priglašencev, tako je bilo zbranih le 48 pevovodij. Njihovo požrtvovalnost naj dokaže dejstvo, da so prišli nekateri čez 50 km daleč s kolesi. Delo je bilo ves čas krepko zastavljeno. Ker je bil nameravan za sklep tečaja koncert, so izpolnile skoraj več čas vaje, in sicer dopoldne po štiri ure in popoldne po štiri. Tako je bilo mogoče, da je bil predelan ves težki spored, ki je nudil dovolj prilike, da so si udeleženci pridobili tudi teoretičnih priboljškov v ritmiki, intonaciji, posebno v umevanju dramatične vsebine raznih pesmi. Spored je bil namenoma tako izbran, da je obsegal novejše in starejše, lažje in težje pesmi vseh mogočih barv: poleg junaškega „Sama“, pretresljive „Kose“, klasične „Cirilove oporoke“, nežne „Narodne“ (Tomčeve) smo šli mimo šaljivih „Mlatičev“ tja do najpreprostejše narodne (ljudske) pesmi.

Poleg vežbanja najvišjega pianissima smo imeli dovolj prilike, poskusiti se v lepem, krepkem, a ne kričavem fortissimu, poleg točne ritmike, enotne izreke in lepe dinamike je bilo vedno prilike dovolj za razne druge potrebne pripombe. Profesor Tome je pa povrh še podal pregled novejše svetne in cerkvene glasbe, kar je zelo važno zlasti v današnji krizi, ko si organist težko sproti nabavlja novo, in bi sicer marsikdo izgubil stik z moderno literaturo.

Zadnji dan je bil sprejet osnutek poslovnika za Zbor pevovodij in izvoljen odbor, in sicer za predsednika Fr. Bricelj iz Št. Vida nad Ljubljano, za podpredsednika Fr. Zabavnik iz Dola, za tajnika Avg. Fabjani iz Višnje gore, za blagajnika Fr. Mihelčič iz Radovljice, za pevovodjo prof. Bajuk, za odbornika brez mandata skladatelja L. Puš in prof. Tome.

Ves čas so se člani udeleževali vseh vaj vzorno disciplinirano in resno, zato je tečaj popolnoma uspel. Naše delo je bilo pa v tej vročini omogočeno le zaradi velike gostoljubnosti salezijanskega zavoda na Rakovniku, ki nas je sprejel z odprtimi rokami in nam prepustil velike hladne dvorane za delo, jelo in odpočitek. Tej naklonjenosti gre javna zahvala.

Tečaj sta vodila prof. Bajuk in L. Puš in pripravila koncert, ki ga je zbor odpel v sredo v Št. Vidu pri Ljubljani. Če smemo soditi po navdušenju občinstva, je koncert nad vse pričakovanje lepo uspel in postavil po lanskem začetnem delnem nastopu s 4 pesmimi letos prvi temeljni kamen nadaljnemu delu. Dal Bog srečo!

Koncertna poročila

Črnomelj. Med tem, ko so v zadnjih časih širom Slovenije nastopali posamezni ali združeni pevske zbori, prirejali koncerte in ustanavljali pevske župe, se nam v Beli krajini o takih rečeh niti sanjalo ni, kajti kakor vse druge Muze v Beli krajini, tako je tudi ta panoga umetnosti bila zelo skromna in se je omejevala le na svete prostore ali pa celo spala spanje zaklete kraljične in čakala, da se je kdo dotakne s čarovno palico. Toda temu se ne smemo čuditi, ker je manjkalo za podvig glasbene umetnosti v Beli krajini pobude in primerno naobraženih delavcev. Le redko kdaj je obiskal Belo krajino kak pevske zbor in še tedaj so bili za njegov nastop zainteresirani samo inteligentni krogi, med tem ko preprostega ljudstva nihče ni povabil in privabil. Zaradi siromašnih razmer je v tej deželi le malo organistov, malo pevovodij, in tudi ti ne morejo biti za svoj poklic preveč navdušeni, ker so njihovi dohodki komaj zadostni. — Zato moramo tem bolj toplo pozdraviti prvi nastop združenih belokranjskih cerkvenih zborov, ki se je vršil v nedeljo, 12. avgusta 1934 v Semiču. Nastopili so zbori iz Črnomlja, Dragatuša, Metlike, Podzemlja, Radovice in Semiča. Ti zbori, katerim se je pridružilo tudi nekaj deklet iz Vinice, so šteli 114 pevcev in pevk; pri dopoldanski službi božji so zapeli slovensko mašo „Stopil bom k oltarju“ od M. Tomca, predpisano spremljevanje je igrala Minka Bartelnova; dirigiral je skladatelj sam. Skladba je bila zelo dobro naštudirana in lepo podana, zbor je nastopal sigurno in je bil elastičen napram svojemu dirigentu. Pripomniti imamo samo to, da bi „Povzdigovanje“ še bolj učinkovalo, če bi ga še nekoliko bolj pianissimo zapeli. Popoldne so nastopili že navedeni zbori, toda brez Semičanov in viniških deklet, tako da je nastopilo 84 pevcev in pevk. Zapeli so 19 pesmi; najprej je nastopil ženski zbor, moški zbor, nato mešan zb. in nazadnje ženski in moški zbor, tako da je bilo petje stopnjema vedno bolj in bolj zgoščeno in mogočno in je naraščalo od lahkega in ljubkega ženskega zbora do sitega in mogočnega osmeroglasnega petja. Pesmi same so bile različnega značaja: od lahkega pripovedovanja o Čičku možičku se je zbor dvignil k resnemu podajanju Ferjančičevega Tone solnce; pozabil je na globoko potrtost Kimovčeve Zaročenke ter se je lahkinih nog in kar se da razgibal v rajanju Tomčeve Majeve in v razposajenih Tajčevičevih Veselih popevkah ter izsilil salve

smeha in ploskanja s kvakanjem žab. — Zbor je pel precej ubrano, ritmika in agogika je bila zelo dobro, za kar se je zahvaliti pred vsem dirigentu.

P. Pavlin Bitnar.

Višnja gora. Da se tudi Dolenjska pevsko dobro giblje, nam je pokazal okrožni koncert v Višnji gori v nedeljo 7. oktobra 1954. Razveselilo nas je število nastopajočih zborov; veseli smo bili lepega števila pevcev pri posameznih zborih; občudovali smo tudi lepo višino, na katero so pevovodje dvignili svoje zборе. Občudovanja vredna je pa bila še posebno požrtvovalnost zborov, ki so v precej nepripravnem času naštudirali koncert in doprinesli težke finančne žrtve, da so mogli sodelovati na koncertu. — Če pomislimo, da je to okrožje raztreseno kakor malokatero drugo, da nekateri pevski zbori, kateri so oddaljeni na desetine kilometrov, nimajo skoraj nobenih pripravnih prometnih zvez z Višnjo goro, potem bomo vedeli še bolj ceniti njihov trud in njihovo požrtvovalnost. — Nastopilo je 8 zborov, razen Žužemberka, ki je pel tri pesmi, vsi z dvema pesmima. Skupen zbor (okoli 180 pevcev) je pa pod vodstvom okrožnega pevovodje Avg. Fabjana zapel štiri pesmi. — Kot prvi je nastopil domači zbor iz Višnje gore (pevovodja Avg. Fabjan). Zbor je sicer na novo sestavljen, a je že jako dobro vpet. — Krka ima dober material. Izvajanje je bilo kar dovršeno. Vodil jih je J. Markelj. — Simpatično so nastopili Hinjčani, ki so imeli takoj poslušavce na svoji strani. Zaslugo na tem, da je zbor dosegel tako lep uspeh, ima pevovodja Martin Ulaga. — Stična je poslala kar 50 pevcev in pevk na koncert. Pa so se tudi številu primerno postavili. V pevovodju Fr. Ovci imajo temperamentnega dirigenta. — Šmihel je bil po številu šibek, glasovno pa presenetljivo dober. Vsak pevec, ki zna s svojim glasom pravilno ravnati, zaleže vsaj za dva druga, ki ne znata svojega glasu izrabit. Dirigiral je D. Lavrič. — Zbor iz Št. Vida pri Stični in njegovega pevovodjo P. Žagarja poznamo že iz raznih nastopov Pevske zveze. Tudi to pot je svoji dve razmeroma težki pesmi izborno zapel. — Žalna je po številu le malo zaostajala za Stično. Svojo nalogo je zbor lepo izvršil; če se bo zbor držal, bomo imeli še večkrat priliko o njem slišati. Vodi ga J. Jančar. — Žužemberčani so že rutinirani pevci. Njihov pevovodja Fr. Požun jih je lahko vesel, kakor so jih bili tudi poslušavci veseli. — Izborno, masivno je donel skupni zbor. Akustika je bila, čeprav so peli na odru, prav dobra. Vsem sodelujočim, posebno še pevovodjem, moremo na doseženem uspehu le čestitati!

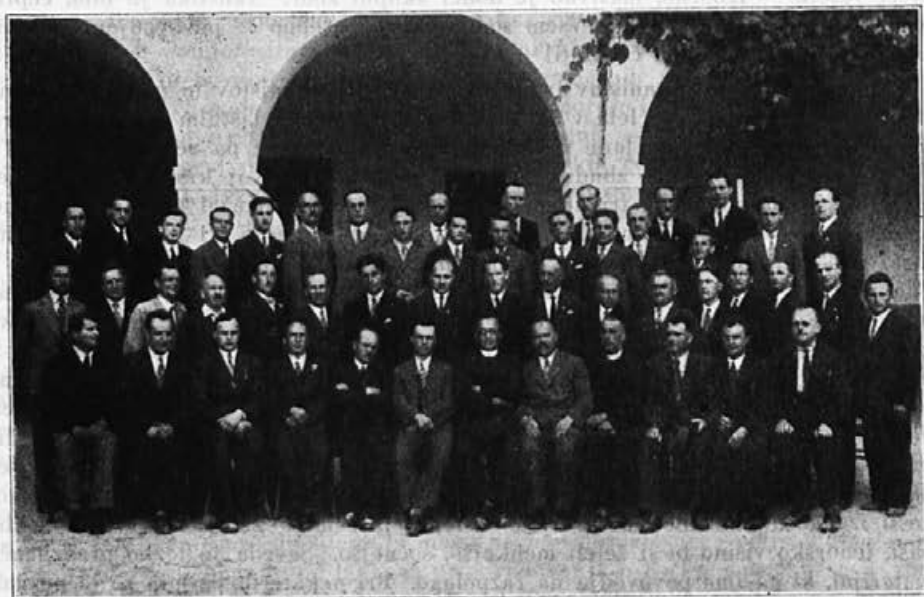
Koncert zbora organistov in pevovodij. Zbor organistov in pevovodij je nastopil v juliju letošnjega leta v Št. Vidu nad Ljubljano z lastnim programom pred javnost. Sicer je pel že lani v Unionu nekaj točk, kjer pa seveda ni mogel v okviru širšega programa zbuditi potrebne pozornosti. Svoj krst je preстал šele letos, ko je po zaključku tridnevnega pevskega tečaja pokazal sad svojega truda in nam odkril svoje zmožnosti. Spored je obsegal 15 pesmi, ki jih je zbor naštudiral pod vodstvom prof. Bajuka in deloma tudi pod vodstvom g. Puša. Pesmi so bile izbrane iz naše zborovske literature starejšega datuma, bili so pa zastopani tudi novejši in najnovejši skladatelji. Zanimanje občinstva, ki je prostorno dvorano skoraj popolnoma napolnilo, in to kljub navadnemu delovnemu dnevu, je bilo osredotočeno na to, kakšen vtis bo zbor napravil glasovno. Udeleženci tečaja so prišli iz najrazličnejših krajev, bili so po starosti dokaj različni, tudi glasbeno ne vsi enako izobraženi, največ sami praktični pevovodje, ki se težje podredijo tujemu vodstvu. Vse to so činitelji, ki vplivajo neugodno na zlitost zbora. Vendar po koncertu lahko trdimo, da je zbor zvenel enotno, glasovi so bili po možnosti izenačeni, nobeden ni preočito izstopal iz celote. Zavidanja vredni so bili basi, tenorsko višino bi si želeli mehkejšo, sočnejšo. Seveda je težko predrugačiti material, ki ga ima pevovodja na razpolago. Pri nekaterih pesmih se je poznalo, da so udeleženci polagali premajhno važnost na domačo pripravo. V treh dneh se da le potem nekaj napraviti, če je vsak član zbora predpisane skladbe že doma dobro prebavil. Ugledu zbora bo le koristilo, če bo kontrola v tem pogledu

v prihodnje strožja. Prvi nastop je dokazal, da je tak zbor potreben, članom samim koristen, za občinstvo pa tudi privlačen. Naj sledi prvemu nastopu še mnogo drugih!

Iz uredništva

Na željo naročnikov prinašamo v današnji številki (9—12) samo lažje skladbe, ki jih bodo po večini zmogli tudi šibkejši zbori. Vendar pa uredništvo po možnosti pazi, da ne zaidejo v priloge manjvredne stvari, nad katerimi bi glasbeno izobraženi kritiki zmajevali z glavami. Ti dve številki sta se zelo zakasnili. To pa ne po krivdi urednika, ki ob pravem času pripravi vse gradivo, ampak po krivdi naročnikov, ki točno ne plačujejo naročnine. Vemo, da je danes stiska za denar, vendar bi morali naročniki, zbori kakor posamezniki, skrbeti, da vsaj proti koncu leta poravnajo svoje obveznosti do lista, ki je njihovo glasilo. Od tiskarne ne moremo zahtevati, da bi ga celo leto na dolg tiskala. Še enkrat prosimo vse svoje prijatelje in naročnike, naj v tem oziru napravijo red, da se jim ne bo treba pritoževati nad nerednim izhajanjem lista. — Če ne nastopijo kake nepredvidene ovire, bo prinesla prva številka prihodnjega letnika samo koroške pesmi, največ v priredbi dirigenta Akademskega pevskega zbora Fr. Marolta. Zbore že sedaj opozarjamo na to prilogo.

Popravi! V zadnji številki „Pevca“ (7-8) je pomotoma stalo pri članku: „Kakšne pesmi itd.“ ime Ambrozij Sraka. Članek piše v resnici Franc Kramar, organist v Poljanah nad Škofjo Loko. V kolikor niso čitatelji pomote že sami opazili, naj jo zdaj popravijo!

Zbor pevovodij ob priliki tečaja na Rakovniku.